

aktivis lokal

teyat

sipò

Faz Sipò – Teyat No. 1

Lide pou moun kenbe nan tèt yo apre yo fin wè pyès teyat sa a:

Men anpil, chay pa lou! Nou kapab mete pouvwa nou ansanm pou apiye fanm ak gason k ap fè bon jan chanjman nan relasyon yo.

Konsèy sou jan animatè a ka kòmanse:

- Swete patisipan yo byenvini epi prezante aktè yo.
- Pale de *Lide pou moun kenbe nan tèt yo* a, yon jan pou ou kapab kòmanse bay yon lide sou teyat la.
- Esplike yo moun santi yo gen plis pouvwa lè yo mete yo ansanm ak lòt moun, pase lè yo pou kont yo.

Wòl yo:

Sandra Yon fanm

Ameli Yon fanm ki byen ak Sandra

Michèl Yon gason, mari Sandra

Stivenson Yon gason ki byen ak Michèl epi ki ap viv mal ak madanm li

Kalito Yon gason ki byen ak Michèl epi ki ap byen viv ak madanm li

1ye Sèn - Istwa:

Sandra lakay li, l ap pale ak yon zanmi li ki rele Ameli. L ap pale de mari li Michèl ak Ameli, l ap rakonte li kouman relasyon an gen anpil pwoblèm. Sandra di Ameli Michèl konn rele sou li kèkfwa, epi li konn menm rive frape li. Li di li konnen misye genyen lòt fanm, men misye derefize mete kapòt jis kounye a. Lè Ameli tandè tout pwoblèm Sandra, sa fè l mal pou li. Li remèsye Sandra poutèt li te mete li alèz avèk li pou konfyè li sa l ap viv. Li di Sandra pou l pa dekouraje, yon jan pou Sandra kapab konnen li pa pou kont li.

Nou wè Michèl nan bidjonèl la. Li gen pwoblèm poutèt tès zanmi li te fè a. Stivenson te fè yon tès VIH/ SIDA, epi tès la pozitif. Li kwaze ak Kalito, lòt zanmi li an. Kalito remake Michèl gen lè gen yon bagay k ap ba l pwoblèm epi li di misye li mèt rakonte l sa k ap pase. Michèl di Kalito si bagay yo pa chanje, li pa konnen kisa li menm ak fanmi li pral devni. Kalito mande Michèl pou li esplike sa l vle di. Michèl di Kalito li konnen vyolans l ap fè lakay li a mete yon move anbyans nan kay la. Kalito di Michèl pou li esplike l plis toujou sa l santi, ak sa k ap ba l pwoblèm.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Sandra: L ap plenyen de konpòtman Michèl, ki vyolan, epi ki pa vle mete kapòt. Sandra santi li pa gen pouvwa devan Michèl, ki fè li oblije sibi prèske tout sa Michèl vle.
- Ameli: L ap mete Sandra an konfyans, l ap ankouraje Sandra pale. Li montre Sandra li la pou li.
- Michèl: Anvan li kwaze ak Kalito, li pale ak espektatè sou kote pou fè yo konnen zanmi li Stivenson fè tès VIH/SIDA pozitif, epi sa bay Michèl pwoblèm, paske li konnen vi li sanble ak vi Stivenson anpil. Michèl kòmanse poze tèt li kesyon sou jan l ap viv ak Sandra, e jan sa mete yon move anbyans nan kay la, tankou menaj deyò li genyen an, epi jan li konn fòse Sandra fè bagay san kapòt. Li santi moral li desann ba nèt, e li di espektatè yo sa anvan li kwaze Kalito. Lè Kalito mete l alèz, li pale sou jan li santi sitiyasyon lakay li ta dwe chanje pou li menm ak Sandra viv pi byen ansanm.
- Kalito: Li poko konnen koze tès Stivenson nan, men li wè Michèl gen gwo pwoblèm k ap trakase l. Li vle bay Michèl kouraj, epi li mete Michèl alèz pou li pale avè l.

Kesyon pou brase lide:

- Dapre nou menm, èske sa te fè Sandra byen dèske l te pale de relasyon l ak zanmi li Ameli? Si wi, poukisa? Si non, poukisa?
- Kisa Ameli te fè pou l te fè Sandra santi li gen sipò?
- Dapre nou menm, èske sa te fasil pou Michèl pou li te di zanmi li Kalito konpòtman li genyen lakay li?
- Kisa Kalito te fè ki te mete Michèl pi alèz avèk li?

2zyèm Sèn - Istwa:

Sandra ak Ameli pale sou plizyè bagay ki ta kapab ede Sandra nan sitiyasyon li ye a. Ameli di Sandra sa ki pi enpòtan pou li kòmanse fè se jwenn pwoteksyon. Yo fè yon ti brase lide sou kouman yo te ka fè sa. Yo jwenn plizyè lide:

- Youn nan lide yo, se te pou yo mande yon pèsonaj pale ak Michèl, men se pa nenpòt pèsonaj. Fòk se yon moun ki saj, ki byen konprann pwoblematik vyolans sou fanm, epi ki pa pral vin fè pwoblèm nan vin pi grav toujou pou Sandra.
- Yon lòt lide, se te pou mande yon fanmi Sandra si Sandra kapab ale lakay li, lè Michèl vin vyolan.
- Yo pale de vwazen yo tou yo ta ka mande pou yo vini, si yo tande vyolans ap fèt.

Kalito esplike Michèl li menm tou li te konn fè vyolans nan relasyon li. Michèl fè gwo sezisman lè li tande sa, poutèt jan li wè Kalito ak madanm li sanble y ap viv byen ansanm. Li mande Kalito kouman yo fè pa gen kont ankò. Kalito ri, epi li di yo fè kont toujou, epi se pa tout tan yo dakò, men kounye a yo jere sa yon lòt jan. Li di li te pran angajman pou li pa fè vyolans ankò. Michèl pa fin kwè. Kalito kontinye pale, li esplike se pa yon bagay ki te fasil, epi sa te pran tan. Li te bezwen jwenn sipò nan men anpil lòt moun, tankou madanm li, pitit li yo, fanmi li, zanmi li, menm lidè legliz yo tou.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Sandra: Moral li ba anpil, jiskaskè Ameli montre l genyen bagay yo kapab fè, epi li ede l bati yon plan. Sa te fè moral Sandra remonte anpil, epi li kòmanse reprann konfyans nan tèt li.
- Ameli: Li pa vin ak solisyon britsokou. Li montre Sandra yo kapab reflechi, e brase lide ansanm. Lè li pwopoze pou y al mande entèvansyon yon pèsonaj oubyen yon fanmi, li fè l san fòse Sandra, li mande Sandra sa li panse de sa. Sa pèmèt Sandra reprann konfyans nan tèt li.
- Kalito: Li sevi egzanp ki montre chanjman posib, men li te bezwen sipò lòt moun. Ou ka wè nan figi li, ak jès li fè, sa pa fasil pou li esplike bagay sa yo. Li pa fyè de jan li te konn viv anvan, men li vle ede zanmi li.
- Michèl: Li jwenn espwa nan egzanp Kalito ki te konn fè vyolans sou madanm li, men ki vin chanje, jiskaskè li tounen yon modèl pou Michèl, e pou kominote a. Sa fè Michèl wè chanjman posib, menm si li pa fasil, epi li wè jan sipò lòt moun enpòtan pou ede moun chanje.

Kesyon pou brase lide:

- Dapre nou menm, èske Sandra ak Ameli te gen bon lide sou jan Sandra ta kapab jwenn pwoteksyon? Si wi, poukisa? Si non, poukisa?
- Ki lòt bagay Sandra te ka fè ankò?
- Dapre nou menm, èske li te fasil pou Kalito pou li te rakonte lavi li?
- Dapre nou menm, ki kalite sipò ki te kapab ede Michèl pa fè vyolans?
- Èske Kalito pa bezwen sipò pou li menm tou? Ki kalite sipò?

3zyèm Sèn - Istwa:

Gen yon semèn apeprè ki pase. Yon jou swa, Michèl antre lakay li; sanble kè li pa kontan, epi sanble li fatige. Sandra salye li, epi li kòmanse fè yon te pou li. Michèl mande Sandra pou li fè yon ti chita, pou yo ka pale. Kè Sandra yon ti jan ap sote, men li chita kanmenm. Michèl di Sandra li gen plizyè semèn depi l ap reflechi sou relasyon yo; li santi li wont, poutèt li fè vyolans sou li. Li di li ta renmen yo fè yon ti pale, pou yo ka wè kouman relasyon an ka vin miyò.

Sandra pa ka kwè se tout bon Michèl ap pale; li pa ka kwè se pa nan plan misye pran li. Kanmenm, li di Michèl, li menm tou li ta renmen pou relasyon an chanje. Li di li panse li t ap pi bon si yo chèche jwenn èd. Michèl dakò.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Michèl: Li vreman vle chanje tout bon, se pa bèl pawòl sèlman l ap bay, men sa difisil anpil pou li. Ou ka wè sa sou figi l, epi jan l ap ajè. Lè Sandra pwopoze pou yo chèche sipò nan men lòt moun, Michèl dakò ak tout kè l.
- Sandra: Pandan Michèl ap pale avè l, li vire tèt li tanzantan bay espektatè yo. Li di yo jan li vle kwè sa Michèl ap di, men jan li pè pou se pa nan pyèj misye ap eseye pran l tou. Li esplike espektatè yo jan sa mande li anpil kouraj pou li aksepte eskiz Michèl. Li pè, menm pou pwopoze y al chèche sipò, paske li pa konnen kijan Michèl pral reyaji sou sa, men li pran tout kouraj li, e li pwopoze sa kan menm. Aktris k ap jwe Sandra dwe kenbe nan tèt li fòk espektatè yo konprann 2 santiman ki anndan kè li: espwa pou chanjman Michèl ak relasyon yo, epi laperèz devan Michèl ki konn vyolan avè l.

Kesyon pou brase lide:

- Dapre nou menm, kouman fanmi Michèl ak Sandra pral reyaji?
- Nan kominote a, pral gen kèk moun k ap di Michèl desann sou gason li, li kite madanm li vin chèf li, li pa gen grenn ankò. Kisa nou menm nou t ap reponn moun sa yo?

4triyèm Sèn - Istwa:

Sandra ak Michèl kòmanse reflechi pou wè kilès ki ta kapab ede yo. Michèl rakonte Sandra istwa Kalito ki te konn fè vyolans, epi ki te vin chanje. Li rakonte li jan Kalito ak madanm li ap viv byen youn ak lòt kounye a. Sandra ak Michèl fè yon brase lide ansanm pou yo kòmanse aplike chanjman an nan mitan yo. Yo antann yo sou 3 premye bagay enpòtan:

1. Michèl pwopoze reyinyon ak fanmi, e parenn ak marenn maryaj pa yo. Sa montre se pa pawòl anlè ki te soti nan bouch li, li vle chanje toutbon.
2. Pwopozisyon Michèl ankouraje Sandra jwenn kran pou li montre li bezwen pran yon ti endepandans. Lè sa a, li pwopoze antre nan gwoup fanm. Michèl pa twò alèz ak lide sa a, men li aksepte kan menm.
3. Michèl bay Sandra nouvèl Stivenson ki enfekte ak VIH/SIDA. Nouvèl sa a lou anpil pou ni Michèl, ni Sandra. Malgre yo pè, yo deside yo pral fè tès VIH/SIDA ansanm.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Michèl: Li bezwen pran tout kouraj li pou pwopoze fè yon reyinyon fanmi. Annapre, li sezi lè Sandra pwopoze antre nan gwoupman fanm. Li pa twò renmen lide sa a, men li aksepte. Michèl pè tèl VIH/SIDA anpil, men li konnen pa gen lòt jan li kapab konnen sa pou li fè pou li okipe sante l. Kidonk li fè chwa al fè tèl ansanm ak madanm li.
- Sandra: Li toujou pè Michèl, men li jwenn ankourajman nan pwopozisyon Michèl fè pou rankontre ak fanmi yo. Sa ba li fòs pou li pwopoze antre nan gwoupman fanm, malgre li pa konnen kijan Michèl pral reyaji sou sa. Li ka pale ak espektatè yo tanzantan pou yo konprann sa ki nan lide li. Sandra pè tèl VIH/SIDA a tou. Li pè rezilta a, epi li pè reyaksyon Michèl si yo jwenn tèl pozitif.

Kesyon pou brase lide:

- Ki kalite èd Michèl ak Sandra ta ka jwenn?
- Kouman yo pral santi yo, lè y ap mande pou yo ede yo?
- Èske Michèl ak Sandra gen pouvwa pou youn bay lòt sipò nan chanjman yo vle fè?
- Si youn bay lòt sipò pou chanje, èske y ap jwenn plis kè kontan, oubyen plis pwoblèm, nan relasyon yo?

Konsèy sou jan animatè a ka konkli:

- Remèsye aktè yo ansanm ak piblik la pou patisipasyon yo.
- Fè yon ranmase sou pwèn ki te pi enpòtan yo nan diskisyon an, epi fè yon ti rete sou *Lide pou moun kenbe nan tèt yo a*.
- Esplike li pa fasil pou moun chanje, men nou kapab rive fè li ak sipò lòt moun.
- Esplike nou tout santi nou gen plis pouvwa lè nou pa pou kont nou.

Faz Sipò - Teyat No. 2

Lide pou moun kenbe nan tèt yo apre yo fin wè pyès teyat sa a:
Tifi yo manipile pou fè bagay ann echanj lajan oswa favè, bezwen sipò nou

Konsèy sou jan animatè a ka kòmanse:

- Swete patisipan yo byenvini epi prezante aktè yo.
- Pale de *Lide pou moun kenbe nan tèt yo* a, yon jan pou ou ka kòmanse bay yon lide sou teyat la.
- Esplike tifi yo manipile pou yo fè bagay ann echanj lajan oswa favè, oswa sa yo fòse fè bagay, pi an danje pou yo sibi vyolans, epi pou yo pran enfeksyon VIH/SIDA.
- Esplike tifi yo santi yo gen plis pouvwa lè yo pa pou kont yo.

Wòl yo:

Magarèt	Yon tifi ki gen 15zan
Zazou	Yon tifi 15zan ki byen ak Magarèt
David	Yon gason k ap ede Magarèt
Manman an	Yon fanm, manman Magarèt
Benwa	Yon gason ki zanmi David
1mye Polisye gason	Yon gason polisye nan pòs polis la
2zyèm Polisye gason	Yon gason polisye nan pòs polis la
Fanm Polisye	Yon fanm polisye ki okipe Magarèt nan pòs polis la
Mis la	Yon enfimye ki okipe Magarèt nan sant sante a

Nòt enpòtan:

Anvan nou kapab jwe teyat sa a nan yon zòn, fòk ajan sante, ak pèsonèl sant sante nan zòn nan, gen tan jwenn fòmasyon *SASA* pou faz Sipò: “Fòmasyon pou pwofesyonèl swen sante” ak “Gid pou ede pwofesyonèl swen sante fè entèvyou ak pasyan yo”. Otan ke posib, tout aktè yo ta dwe patisipe nan fòmasyon sa a. Si sa pa posib, aktris k ap jwe wòl Mis la, ansanm ak yon lòt moun nan twoup teyat la, dwe patisipe nan fòmasyon an, pou yo konprann tretman yo, medikaman yo ak kawonnseling ase byen pou Mis la ka byen pale ak Magarèt nan pyès la, epi pou yo kapab reponn kesyon bazik espektatè yo apre pyès la.

**N ap jwenn dokiman fòmasyon sa yo nan: Repanse Pouvwa (509) 3617 1815 •
annanpechevyolans@gmail.com • Beyond Borders (011) 202 686 2088 •
www.beyondborders.net**

1ye Sèn - Istwa:

Magarèt, ki gen 15zan, te tounen lekòl gras a David ki te peye lekòl la pou li. Men kounye a, l ap mache pou l ale lakay li, epi l ap kriye. Li wè zanmi li Zazou ki mande li sa li genyen. Magarèt pè pale.

Zazou di Magarèt se pa de pwoblèm li te genyen depi paran li fin mouri a; epitou se gras ak yon mesye ki ede li ki fè li te ka tounen lekòl; konsa Magarèt pa gen anyen li pa ka di li. Magarèt fè yon ti reflechi, apre sa li kòmanse rakonte sa k te pase li:

- Li di bagay yo kòmanse depi lè papa li te mouri, apre sa li te blije kite lekòl poutèt fanmi li pa t ka kontinye peye lekòl la, epitou te gen anpil lòt timoun piti nan kay la pou manman li okipe.
- Li di Zazou li te panse li te sispann an devenn lè li te jwenn ak yon ansyen kòlèg papa li ki rele David, epi ki te ba li lajan pou peye frè lekòl la.
- Zazou ankouraje li kontinye pale.
- Magarèt di David te mande l vin lakay li pou li te ka pran rès lajan lekòl la.
- Lè li te rive, David te di li fòk li remèsye li yon “jan ki espesyal.”
- Zazou mande Magarèt, sa sa vle di “yon jan ki espesyal”.
- Li mande Magarèt si David te fòse li fè bagay ak li.
- Magarèt pran kriye, epi li di David te di li dwe li, poutèt se li k ap ede l kounye a.
- Li di li santi l gen anpil regrè, li santi l al foute tèt li nan yon pèlen, epi li pa konn kisa pou l fè. Moral Magarèt pa bon menm, l ap kriye.
- Zazou eseye konsole li.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Magarèt: Li esplike Zazou istwa li ak David. L ap kriye anpil. Aktris la dwe fè atansyon pou evite fè espektatè yo ri. Sa nou vle, se pou espektatè yo santi senpati pou Magarèt, pou yo santi jan li vle kontinye ale lekòl, pou yo konprann jan li santi li pa gen chwa, epi pou espektatè yo pa anvi blame li.
- Zazou: Menm si Magarèt pa di li dirèkteman sa David te fè li, li konprann se te yon kadejak. Fòk li pa blame Magarèt ditou. Sitou pa di li: “M te di w sa.” Se pou li montre Magarèt li la ansanm avè l, epi pou li ba li sipò.

Kesyon pou brase lide:

- Poukisa li te enpòtan pou Magarèt rakonte Zazou sa k te pase li?
- Dapre nou menm, kouman fè Zazou sispèk gen yon bagay ki rive Magarèt?
- Kisa Zazou te di Magarèt ki te mete li alèz pou li pale de pwoblèm li yo?

2zyèm Sèn - Istwa:

Zazou mande Magarèt kisa li vle fè. Li ankouraje li rakonte yon granmoun sa k pase a. Magarèt pè pou l pa gen gwo pwoblèm si li fè sa. Li pè pou moun yo pa blame li, oswa pou yo pa ta kwè li. Zazou mande Magarèt kouman li panse manman li ka reyaji. Magarèt pè men li di Zazou si li ale avèk li, l ap di manman li sa.

Lè yo rive kay Magarèt, manman li wè li t ap kriye. Kè li kase, epi touletwa antre anndan.

- Manman Magarèt mande sa k pase.
- Magarèt ap kriye, li pa ka pale. Li mande Zazou pou li esplike manman li sa k te pase.
- Zazou rakonte manman Magarèt sa k te pase.
- Manman Magarèt tris anpil, li fache anpil tou.
 - Li kwoke Magarèt, epi li di li regrèt anpil sa ki te rive l la.
 - Li remèsye Zazou pou èd li bay Magarèt, epi li di yo li byen kontan yo te di l sa.
 - Manman Magarèt di li pral blije poze Magarèt kèk kesyon ki di anpil.
 - Li di Magarèt li pa bezwen santi li jennen; l ap senpman di laverite.
 - Li mande Magarèt si David te brital avè l, epi si li te blese li.
- Magarèt di li te fè li mal anpil, epi li t ap senyen.
- Manman Magarèt mande li tou si misye te mete kapòt.
- Magarèt di David pa t mete kapòt.
- Manman Magarèt pran kriye, epi li kwoke Magarèt ankò. Manman Magarèt mande li si li te benyen, oswa fè twalèt li apre bagay la.
- Magarèt reponn li non. Magarèt di li regrèt li pa t fè sa, li santi li sal, men li te kouri soti touswit apre bagay la.
- Manman Magarèt di li se yon bon bagay li te fè, paske li pa t benyen, poutèt kounye a sant sante a kapab fè yon egzamen. Li di Magarèt fòk yo ale prese prese nan sant sante a ansanm, epi nan lapolis tou.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Magarèt: Li pè reyaksyon manman l si li bay tout detay sou sa David te fè li, men li konnen li bezwen sipò manman l. Lè li wè manman l pa fache avè l, sa ba li yon ti kouraj. Li esplike tout bagay, epi li reponn kesyon manman l poze li.
- Zazou: Se sipò l ap bay Magarèt. Li pa kouri rakonte manman an istwa a nan plas Magarèt. Se sèlman lè li wè Magarèt pa santi li kapab pale sou detay yo, epi Magarèt mande li fè sa pou li, Zazou esplike manman Magarèt sa k te pase ak David.
- Manman Magarèt: Nouvèl la fè kè li kase, epi li fache an menm tan. Men se pa kont Magarèt li fache, epi li montre Magarèt li la pou ba li sipò. Li kenbe tèt li frèt, epi li pran sitiyasyon an an men. Li gen tan konn tout sa yo pral bezwen fè pou Magarèt, epi li mande Magarèt kèk kesyon presi pou li kapab ede l pi byen.

Kesyon pou brase lide:

- Kisa ki te bay Magarèt fòs pou li deside al di manman li sa ki te pase l la?
- Èske jan manman Magarèt te reyaji a te ede Magarèt? Si wi, poukisa? Si non, poukisa?
- Èske Magarèt santi li gen plis pouvwa kounye a, dèske li gen manman li ak Zazou ki avè li, pase lè li te pou kont li an? Si wi, poukisa? Si non, poukisa?
- Poukisa Magarèt pa dwe netwaye kò li anvan li ale nan sant sante a?

3zyèm Sèn - Istwa:

Magarèt pè ale nan sant sante a anpil, men manman l pwomèt li l ap rete avè l, epi tout bagay ap pase byen.

Pandan yo sou wout la, yo kwaze Benwa. Se zanmi David Magarèt te wè kay David la. Kadejak la pa t fèt devan je Benwa, men li te konprann entansyon David sou Magarèt, epi li pa t kontan sa. Li te kite kay la ak enkyetid pou Magarèt. Lè Benwa wè Magarèt ak manman l nan wout la, epi li wè Magarèt ap kriye, sa fè li mal pou jèn fi a. Li mande Magarèt kijan li ye. Magarèt pa ka reponn li, men manman Magarèt reponn Benwa “Nou la”, epi li eskize li dèske yo prese pou yo rive kote yo prale, yo pa ka kanpe nan wout. Benwa konprann sa k te pase.

Nan sant sante a, Mis la poze Magarèt kèk kesyon, epi li fè yon egzamen. Li pran kèk prèv, epi li di yon doktè ap siyen sètifika medikal la pou Magarèt, pou sizoka li ta vle pote plent.

Mis la esplike Magarèt ak manman li gen risk pou li pran VIH/SIDA oubyen lòt maladi moun pran nan fè bagay, oubyen vin ansent, poutèt pa te gen pwoteksyon pandan zak la.

Sa bay Magarèt anpil pwoblèm.

Mis la konsole Magarèt, epi li di li te byen fèt vini toudwat nan sant sante a poutèt medikaman yo konn bay fanm yo fè kadejak sou yo, se touswit apre zak la pou yo pran li pou yo ka pa ansent, ni pran enfeksyon VIH/SIDA.

Li esplike Magarèt, kòm poko genyen 3 jou depi kadejak la te fèt, l ap kapab ba li medikaman yo rele 72zè a. L ap ba li 3 medikaman sa yo:

- yon medikaman pou anpeche li pran VIH/SIDA; li dwe pran medikaman sa a anndan espas 3 jou apre kadejak la;
- yon medikaman yo rele kontrasepsyon ann ijans, ki ka anpeche li tonbe ansent; li dwe pran medikaman sa a anvan 5 jou apre kadejak te la fèt, men plis li pran li bonè, plis li efikas;
- yon medikaman pou anpeche li pran lòt maladi moun pran nan fè bagay.

Mis la di Magarèt dwe al fè yon tèl VIH/SIDA pou asire li pa t deja enfekte anvan kadejak la.

Magarèt deside, ak ankourajman manman l, pou li fè tèl la. Chans pou li, tèl la negatif; sa vle di li prèske sèten Magarèt pa t gen VIH/SIDA nan moman David te fè kadejak sou li a.

Mis la di Magarèt ap gen pou li tounen nan 3 mwa pou li kapab fè yon lòt tèl VIH/SIDA, pou li kapab sèten li pa t pran viris la, epi tretman an te byen mache.

Mis la bay Magarèt kèk bwochi sou maladi moun pran nan fè bagay, epi sou VIH/SIDA. Lè fini, li voye l al wè yon moun ki plase pou ede l remonte moral li. Mis la di eksperyans Magarèt te fè a, se yon eksperyans ki fè dega sikolojik, epi lè l ap pale ak moun sa a sou jan li santi li, sa kapab ede li. Li di sipò sikolojik, se yon bagay ki enpòtan anpil pou ede Magarèt jere eksperyans li te fè a.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Benwa: Apre li fin kwaze Magarèt ak manman l nan lari a, l ap pale ak espektatè yo pou fè yo konnen kiyès li ye, epi lide ki nan tèt li:
 - Mwen te wè jèn fi sa a kay David maten an.
 - Mwen te wè David te vle fè kadejak sou ti inosan an, epi m te fè David konnen mwen pa t dakò avè l.
 - Li pa t fè sa devan je m, men m te sispèk li ta pral fè l apre m fin kite kay la.
 - Lè m wè jan jèn fi a ap kriye la, epi jan m wè figi manman l tou, m konnen David te fè zak la sou fi a.
 - Sa fè m mal pou li anpil, men m pa twò konn sa pou m fè pou ede li.
- Magarèt: Nan kòmansman, li santi li kraze nèt nan kò li, nan nanm li, se kòm si li te prèske mouri. Men, ak sipò manman l ak Mis la, epi espwa li jwenn nan medikaman yo, moral li kòmanse remonte tou piti, jiskaski li deside al fè tèl VIH/SIDA, ki soti negatif.
- Manman Magarèt: Se yon sèl bagay ki nan tèt li: remete pitit fi li sou ray, epi pwoteje li. Pa gen anyen k ap fè l kanpe sou misyon l. Li gen yon fòs ekstraodinè ki monte sou li, jan sa konn rive nenpòt manman pitit, lè pitit yo an detès.
- Mis la: Li ajè ak pwofesyonalis, epi respè ak lanmou pou Magarèt. Li bay espikasyon yo byen klè. Li asire li ke Magarèt konprann yo byen, epi li gen plizyè mwayen pou fè fas a sitiasyon li. Pou egzamen an, li mennen Magarèt apa (andeyò sèn nan) yon ti moman kout, epi li retounen ansanm ak Magarèt.

Kesyon pou brase lide:

- Kisa Benwa te ka fè pou bay Magarèt sipò?
- Èske Mis la te fè tout sa li te kapab pou ede Magarèt?
- Poukisa Magarèt ap gen pou l tounen fè yon lòt tès VIH/SIDA?
- Èske li enpòtan pou Magarèt pale ak yon moun pou ede li remonte moral li sou sa ki te rive li a? Si wi, poukisa? Si non, poukisa?

4triyèm Sèn - Istwa:

Nan pòs polis la, manman Magarèt di polisye k ap resevwa moun yo, li bezwen pote plent pou kadejak. Polisye a poze yo kesyon pou konprann sa ki te pase, men li montre li pa gen respè pou yo nan jan l ap pale avèk yo. Li di yo mèt tann yon ti moman sou kote, epi li kòmanse pale nan selilè li. L ap pale ak lòt polisye sou dosye yon moun ki te vòlè yon ti bagay nan kominote a. Pandan tout tan sa, Magarèt ak manman l ap tann, epi Magarèt ap kriye, men polisye a pa okipe yo. Tanzantan, manman Magarèt fè l siy, oubyen mande li si li pa bliye yo, men polisye a di l ret tann toujou, yon jan ki derespektan.

Chèf pòs polis la, se yon fanm polisye. Li parèt nan sal la, epi polisye ki la fè yon sali militè, ak respè. Fanm polisye a mande Magarèt ak manman li sa yo bezwen, epi si gen moun k ap okipe yo deja. Manman Magarèt di se yon kadejak yo fè sou pitit fi li. Li di yo gen anpil tan polisye a mande yo tann, men li pa okipe yo apre sa. Fanm polisye a montre li fache ak gason polisye a, epi li di li pral chèche yon lòt polisye ki fòme pou ka sa yo.

Lè lòt polisye gason an vini, li pale byen ak Magarèt ak manman l, epi li mennen yo nan yon lòt pyès apa. Sa di anpil pou Magarèt pou li rakonte istwa a, men polisye a byen aji avè l, epi li pa blame li. Polisye a mande Magarèt si li te ale nan sant sante a, epi si li gen yon sètifika medikal. Magarèt di wi, epi manman l remèt polisye a sètifika medikal la. Polisye a mande ki kote David rete, epi li di li pral arete li.

Èd-memwa pou aktè yo:

- 1ye gason polisye: Aktè a dwe bat pou karaktè polisye a pa vin atire senpati, oubyen admirasyon nan je espektatè yo. Men pati kote l ap fè Magarèt ak manman li ret tann pa dwe long nan pyès la. Li dwe jis montre li bay dosye ti vòlè a plis enpòtans pase dosye kadejak la, epi li pa gen respè pou Magarèt ak manman l.
- Magarèt: Li pa santi li alèz ditou nan pòs polis la. L ap kriye, li pè polisye yo. Men li montre a klè li santi li pi byen lè fanm polisye a ak 2zyèm gason polisye a trete li ak respè epi jantiyès.
- Manman Magarèt: Li toujou nan wòl manman-tig k ap pwoteje pitit li.
- Fanm polisye a: Li montre se chèf lòt polisye li ye. Li montre anpil jantiyès pou Magarèt ak manman l.
- 2zyèm gason polisye: Li ajì ak pwofesyonalis, epi ak respè ak jantiyès pou Magarèt ak manman l.

Kesyon pou brase lide:

- Poukisa Magarèt pè ale lapolis? Poukisa manman li panse li enpòtan pou li ale?
- Kouman nou t ap santi nou si nou te nan plas Magarèt kote premye polisye a te derespekte nou?
- Kisa nan jan 2zyèm gason polisye a te konpòte li ak Magarèt ki te fè li santi li ka rakonte sa ki te rive li a?

Konsèy sou jan animatè a ka konkli:

- Remèsye aktè yo ansanm ak piblik la pou patisipasyon yo.
- Fè yon ranmase sou pwèn ki te pi enpòtan yo nan diskisyon an, epi fè yon ti rete sou *Lide pou moun kenbe nan tèt yo a*.
- Esplike manipile moun pou yo fè bagay pou byen materyèl, oubyen lajan, se vyolans sa ye, epi sa fè tifi yo plis an danje pou yo pran enfeksyon VIH/SIDA.
- Esplike tifi yo bezwen sipò nou, poutèt y ap santi yo gen plis pouvwa lè yo gen lòt moun avèk yo, pase lè yo pou kont yo.

Faz Sipò - Teyat No. 3

Lide pou moun kenbe nan tèt yo apre yo fin wè pyès teyat sa a:

Kominote a ta dwe ede fanm jwenn pwoteksyon lè y ap fè mari yo, oubyen menaj yo konnen yo gen VIH/SIDA

Konsèy sou jan animatè a ka kòmanse:

- Swete patisipan yo byenvini, epi prezante aktè yo.
- Pale de *Lide pou moun kenbe nan tèt yo* a, yon jan pou ou ka kòmanse bay yon lide sou teyat la.
- Esplike fanm yo santi yo gen plis pouvwa lè yo jwenn sipò nan men lòt moun, pase lè yo pou kont yo.

Wòl yo:

Janèt

Stivenson

Elena

Kawonnsele

Manman ak Papa Janèt

Yon fanm

Yon gason, mari Janèt

Yon fanm ki byen ak Janèt

Yon fanm

Yon fanm ak yon gason

Nòt enpòtan:

Anvan nou kapab jwe teyat sa a nan yon zòn, fòk ajan sante, ak pèsònèl sant sante nan zòn nan, gen tan jwenn fòmasyon *SASA* pou faz Sipò: “Fòmasyon pou pwofesyonèl swen sante” ak “Gid entèvyou sou VIH/SIDA”. Otan ke posib, tout aktè yo ta dwe patisipe nan fòmasyon sa a. Si sa pa posib, aktris k ap jwe wòl kawonnselè a, ansanm ak yon lòt moun nan twoup teyat la, dwe patisipe nan fòmasyon an, pou yo konprann baz kawonnseling ase byen pou yo ka jwe wòl kawonnselè a byen, epi pou yo kapab reponn kesyon bazik espektatè yo apre pyès la.

**N ap jwenn dokiman fòmasyon sa yo nan: Repanse Pouvwa (509) 3617 1815 •
annanpechevyolans@gmail.com • Beyond Borders (011) 202 686 2088 •
www.beyondborders.net**

1ye Sèn - Istwa:

Janèt ak mari li Stivenson lakay yo. Kèkfwa, relasyon yo yon ti jan difisil, men bagay yo mache byen. Janèt ap pale ak Stivenson ak anpil lizaj, l ap chèche kouraj pou li poze li yon gwo kesyon. Finalman, Janèt mande Stivenson pou l al fè yon tè s VIH/SIDA ansanm avèk li. Misye vin dousman. Janèt gen lespwa. Men apre sa, misye vin rèd avèk li. Li akize li, li di li gen lòt gason. Li rele sou li, epi li defann li ale fè tè s la. Janèt di li pa t janm gen lòt gason. Li sèlman vle pwoteje fanmi yo. Stivenson fonsè soti nan kay la, li fache anpil.

Janèt desi anpil. Li eseye dòmi men tè l chaje poutèt li pa konnen kouman sa ye pou li epi li santi fòk li ale fè tè s la. Li decide li pral wè zanmi li Elena, pou mande li konsèy. Li konnen Elena fèk fè yon tè s ki pozitif.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Janèt: Malgre Stivenson kòmanse chanje, epi yo kòmanse ekilibre pouvwa yo youn ak lòt, Stivenson poko chanje nèt. Janèt pè mande l al fè tè s ansanm, men li kòmanse pran ti konfyans nan tè l tou piti, epi li monte sou kouraj li pou pale ak misye.
- Stivenson: Li kòmanse chanje tipa-tipa. Lè Janèt mande l al fè tè s la, li fè efò pou li pa reyaji jan li te konn fè l lontan, men li poko fò nan nouvo konpòtman l ap aprann nan. Li konnen li gen fanm deyò, men li kite wont sèvi kolè, epi li di Janèt se li menm ki genyen gason sou kote, Sa pèmèt li retonbe nan abidit vyolans lan, ki pi fasil pou li.
- Janèt: Nan dènye pati sèn nan, lè Stivenson fin soti, Janèt ap pale ak espektatè yo, pou di yo tout sa ki nan lide li.

Kesyon pou brase lide:

- Poukisa Stivenson te refize al fè tè s la?
- Èske Janèt gen rezon vle al fè yon tè s VIH/SIDA?
- Poukisa Janèt decide al wè Elena?

2zyèm Sèn - Istwa:

Elena ankouraje Janèt al fè tè s la. Men Janèt mande Elena si sa se yon bon lide vre, mari Elena a te vire do kite li poutèt tè s Elena a te pozitif. Elena di bagay yo pa fasil ditou, men omwen kounye a li konnen kote l ye; li kapab òganize vi li, pran tretman, epi fè plan pou timoun li yo. Elena ofri Janèt pou li ale ansanm avè l, lè li pral fè tè s la. Sa fèt Janèt kontan anpil, li dakò.

Janèt ak zanmi li Elena ansanm ak yon kawonn selè. Kawonn selè a ap fè yon ti seyans pale ak Janèt anvan tè s la. Lè yo rive nan pati pou yo pale sou rezilta ki ka soti nan tè s la, kawonn selè a esplike Janèt gen anpil fanm ki vin fè tè s san yo pa di mari yo, oubyen menaj yo sa, oswa menm si mari yo, oubyen menaj yo refize vini. Janèt esplike mari li te refize vini, epi li vini an kachèt.

Kawonn selè a mande Janèt si Stivenson fè vyolans sou li deja, oswa menase fè vyolans. Janèt di Stivenson se yon bon gason, men li fè vyolans sou li deja, lè yo te gen pwoblèm. Kawonn selè a mande Janèt kouman li panse Stivenson ka reyaji si tè s li a pozitif.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Elena: Li se yon modèl pou Janèt. Malgre li gen VIH/SIDA nan san li, l ap viv reyallye li yon fason pozitif, epi li jwenn ekilib ak diyète ladan l. Li vle ofri eksperyans li pou bay Janèt sipò.
- Janèt: Se premye fwa li deside yon bagay enpòtan konsa pou tèt li, san pèmisyon Stivenson. Li kòmanse kwè nan tèt li. Sipò Elena enpòtan pou li anpil.
- Kawonn selè: Pou li kapab ede Janèt byen nan pwosesis tè s la, tou dabò, li bezwen konnen si Janèt kapab sibi vyolans lakay li, poutèt li vin pran tè s la. Li konnen, si te gen vyolans deja, gen anpil chans pou vyolans fèt ankò, lè gason an vin aprann fi a te fè tè s.

Kesyon pou brase lide:

- Kouman Janèt santi li pou l wè li pral fè tè s la, san li pa kapab di mari li sa?
- Èske Janèt santi li gen plis pouvwa poutèt Elena avèk li?
- Poukisa kawonn selè a mande Janèt si Stivenson fè vyolans sou li deja?

3zyèm Sèn - Istwa:

Janèt te fè tèss la, epi kawonnselè a di li tèss la pozitif. Janèt fè gwo emosyon, Elena eseye konsole li. Janèt pè tou pou kawonnselè a pa di Stivenson sa. Kawonnselè a ba li garanti pa gen okenn moun k ap konnen rezilta a, epi li menm tou, li pa oblije di pèsonn sa. Li mande Janèt fè yon ti reflechi sou ki moun li ta ka di rezilta li. Li mande li reflechi tou sou ki moun ki ta kapab ba li sipò. Janèt di li konnen Elena ap ba li sipò. Li kwè tou li kapab di manman l ak papa l, ak sè li sa.

Janèt deside li poko ap di Stivenson anyen. Li vle pran tan pou li reflechi, epitou pou li prepare li pou sa. Li pran yon lòt randevou pou li tounen wè kawonnselè a, pou yo ka pale sou sa.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Janèt: Li fè gwo sezisman lè li jwenn rezilta tèss la, men li santi Elena ak kawonnselè a ede li anpil. Sa pèmèt li wè kiyès ki ka ba li sipò (tankou paran l ak sè l), epi li deside li poko ap pale ak Stivenson sou sa.
- Elena: Li te viv eksperyans sa a deja, kidonk li konnen egzakteman sa Janèt bezwen kòm sipò, epi li ede Janèt.
- Kawonnselè: Li saj, li pwofesyonèl, li aji kòm yon moun, ak respè epi jantiyès pou Janèt.

Kesyon pou brase lide:

- Poukisa kawonnselè a bay Janèt garanti yo p ap fòse li di pèsonn rezilta tèss li a?
- Èske Elena gen rezon lè li deside li poko ap di Stivenson si li te fè tèss?
- Poukisa li ta enpòtan pou Janèt di lòt moun ki pwòch li yo rezilta tèss li?
- Èske moun konn santi yo gen plis pouvwa lè yo gen lòt moun avèk yo, pase lè yo pou kont yo?

Nòt enpòtan:

Pèsonèl sant sante nan zòn kote n ap jwe teyat sa a ka pa gen menm abitud ak kawonnselè nan sèn sa a. Pa egzanp, gen sant sante ki pa gen sistèm an plas pou yo kenbe rezilta tèspasyan yo sekrè. Oubyen li ka yon lòt bagay ankò ki nan sèn nan, men ki pa koresponn a sitiyasyon kominote a. Lè sa a, se yon bon okazyon pou animatè a lanse yon refleksyon sou kijan sant sante yo te ka mete sistèm sa yo an plas nan kominote a.

4triyèm Sèn - Istwa:

Janèt tounen al wè kawonnselè a. Li di li te fè paran l ak sè li a konnen eta li. Yo tout te tris anpil lè yo te aprann nouvèl la, men yo tout te ba li sipò.

Kawonnselè a mande Janèt si li te fè yon ti reflechi sou kijan li ta ka mete Stivenson okouran. Janèt di li pè anpil pou l di Stivenson sa. Kawonnselè a mande li kisa ki ka rive si li ta di Stivenson sa. Janèt di li pè pou li pa bat li, oubyen vire do l, kite li ak timoun yo, oswa mete li menm ak timoun yo deyò nan kay la. Janèt di li pa santi li an sekirite pou li di Stivenson sa san li pa gen yon lòt moun avèk li. Kawonnselè a mande si Stivenson t ap vin fè tès la. Janèt panse li p ap vini, epi li pè mande li sa ankò, poutèt li te fache anpil dènye fwa a.

Janèt pale ak kawonnselè a sou kèk lòt posiblite. Youn nan lide yo se pou ta mande paran Janèt yo pou yo la avèk li lè l ap mete Stivenson okouran. Konsa, si Stivenson vin fache anpil, Janèt ap jwenn pwoteksyon, paske Stivenson t ap gen plis respè, epitou li kapab pi dou, si gen pèsonaj ki la. Lòt bagay, y ap bezwen pase nwit la, poutèt y ap soti lwen. Sa ap bay Stivenson tan pou li abitye ak nouvèl la.

Kawonnselè a di Janèt li pral fè tankou se li menm ki Stivenson devan l, yon jan pou Janèt ka fè repetisyon kote l ap mete Stivenson okouran. Janèt ap jwe wòl tèt pa li. Yo fè sa pou Janèt ka imajine divès reyaksyon Stivenson kapab genyen, epi kisa li menm li pral fè nan chak ka. Sa ede Janèt prepare li pi byen pou li ka pale sou rezilta tès li a.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Janèt: Janèt kontan sipò li jwenn nan men fanmi l yo, men li toujou pè di Stivenson nouvel tèl la. Se sa k fè li bezwen pale ak kawonnselè a toujou. Lide envite paran l yo pou li bay Stivenson nouvel la devan yo, bay Janèt soulajman. Kawonnselè a fè je de wòl la ansanm avè l, epi sa ede Janèt.
- Kawonnselè: Li felisite Janèt dèske li te bay fanmi l yo nouvel la, epi pou sipò yo ba li. Le Janèt di l li toujou pè pou l di Stivenson sa, li pwopoze fè je de wòl ak Janèt, kote li menm li pran wòl Stivenson pandan Janèt ap pratike repons li pral bay misye. Yo jwe plizyè sitiyasyon kesyon-repons tou kout, byen rapid, tankou:
 - Stivenson fache, li blame li, li akize li dèske li gen yon lòt gason. - Janèt rete tèt frèt, li di li pa gen lòt gason, lè 2 moun ansanm se sipò youn dwe bay lòt, epi li bezwen sipò li kòm mari li kounye a.
 - Stivenson vle mete li deyò nan kay la. - Janèt rete tèt frèt; li te gen tan planifye kote li prale (tankou kay sè li, oubyen yon zanmi).
 - Stivenson pa gen reyaksyon vyolan. - Janèt pwopoze akonpaye li pou l al fès tèl.
 - Ak lòt egzanp sitiyasyon ankò...

Kesyon pou brase lide:

- Èske se yon bon lide pou Janèt mete Stivenson okouran lè paran l yo vin vizite li?
- Poukisa kawonnselè a te fè Janèt fè repetisyon di rezilta li? Kouman sa ka ede li?
- Èske kawonnselè yo konn abitye pale sou kijan pou yon moun kapab di mari li, oubyen menaj li rezilta tèl li?
- Èske se yon bagay kawonnselè yo ta dwe fè?

5kyèm Sèn - Istwa:

Janèt fè Stivenson konnen paran li yo ap vin vizite yo. Paran Janèt rive kay Janèt ak Stivenson. Yo tout manje ansanm. Lè yo fin manje, Janèt di Stivenson li gen yon bagay pou l di li. Papa Janèt di yo te vle la pou yo kapab bay sipò yo, epi pou ede yo toude pran bon desizyon pou lavni yo. Stivenson sispèk. Janèt di Stivenson li t al fè tès VIH/SIDA, epi tès la pozitif.

Stivenson ret dousman, epi li annik bese tèt li. Finalman, li di li te defann Janèt al fè tès la. Janèt di se vre, men li te pè pou lavi li ak lavi tout fanmi li, ni pou li menm tou Stivenson. Stivenson fache, li kòmanse blame Janèt. Paran Janèt fè yon kanpe li, yo di li Janèt te toujou yon bon madanm, epi blame p ap ede pèsonn. Paran Janèt eseye konsole Stivenson, epi yo di se yon bon bagay lè moun fè tès, epi yo konnen eta yo; konsa yo kapab pran swen tèt yo, pran swen youn lòt, epi chèche tretman. Lè yo pa konnen eta yo, sa fè yo ka pa viv menm valè tan an. Yo fè Stivenson sonje li gen pitit pou l panse a yo. Yo fè yon bon tan ap pale, epi apre sa tout moun al dòmi.

Nan demen maten, Stivenson di li pral fè tès la. Janèt remèsye Stivenson, epi papa Janèt di Stivenson se yon bon bagay l ap fè pou fanmi an. Janèt ak Stivenson al wè kawonnsele a ansanm. Kawonnsele a te deja konnen ka a. Li swete Stivenson byenvini; nan tèt li, li deja konnen se sou vyolans ak pwoteksyon fanmi li pral pale ak Stivenson. L ap esplike Stivenson lè l ap fè tès, se fanmi li l ap pwoteje, paske l ap kapab pran swen tèt li kòrèkteman.

Èd-memwa pou aktè yo:

- Janèt: Li pi konfyan nan tèt li lè manman l ak papa l la. Malgre sitiyasyon li difisil pou li, li rete poze.
- Stivenson: Prezans manman ak papa Janèt aji sou li. Li pran gwo chòk lè li tande nouvèl tèl Janèt la, men akòz paran Janèt yo la, li pa reyaji ak vyolans, epi sa pèmèt li rebran konsyans chanjman li kòmanse fè sou tèt li.
- Manman ak Papa Janèt: Yo defann Janèt devan Stivenson, yo montre yo pa pè misye.
- Kawonnsele: Li kontan wè Janèt vini ansanm ak Stivenson. Li pale ak espektatè yo pou di yo jan li t ap espere se sa ki ta pral rive. Li di espektatè yo li pral felisite Stivenson dèske li decide vin fè tèl la, paske l ap kapab pwoteje fanmi li pi byen antanke mari e papa, epi li pral bay misye konsèy sou enpòtans pou li viv ak Janèt nan respè ak sipò youn pou lòt, paske sa kreye plis kè kontan pou tout moun.

Kesyon pou brase lide:

- Èske Stivenson t ap reyaji yon lòt jan, si paran Janèt yo pa t la? Kouman li t ap reyaji? Poukisa?
- Kouman prezans paran Janèt yo te yon sipò pou Janèt? Pou Stivenson?
- Ki lòt jan nou kapab bay fanm ki gen tèl VIH/SIDA pozitif yo sipò nou pou yo pa sibi vyolans?

Konsèy sou jan animatè a ka konkli:

- Remèsye aktè yo ansanm ak piblik la pou patisipasyon yo.
- Fè yon ranmase sou pwèn ki te pi enpòtan yo nan diskisyon an, epi fè yon ti rete sou *Lide pou moun kenbe nan tèt yo a*.
- Esplike fanm yo bezwen sipò lè y ap fè mari yo, oubyen menaj yo, konnen rezilta tèl yo, poutèt kapab gen plis vyolans nan moman sa a.
- Esplike moun konn santi yo gen plis pouvwa lè gen lòt moun avèk yo, pase lè yo pou kont yo.

Si w bezwen plis ransèyman sou SASA!, kontakte nou: Repanse Pouvwa (509) 3617 1815 • annanpechevyolans@gmail.com • Beyond Borders (011) 202 686 2088 • www.beyondborders.net

Pou vèsyon orijinal SASA! ann Angle: www.raisingvoices.org/sasa

Tèks sa a, se yon adaptasyon vèsyon orijinal SASA! Raising Voices ak ilistrasyon atis Marco Tibasima.

Se yon ekip Repanse Pouvwa/Beyond Borders avèk atis Chevelin Pierre plis grafis EducaVision ki reyalize adaptasyon an pou Ayiti.

